

keretes cikkben). Az őszi folyamán az egyes témakörök kifejtése még tovább finomodott, egységes szerkezetbe rendeződött és a november 25-i konferenciára (ld. a második keretes cikkben) az eredményeket egy-egy poszteren foglaltuk össze. A poszterek, csakúgy, mint a továbbiakban közölt írásos összefoglalók a téma felvezetésén, a kistérségi helyzet és eddigi fejlesztési törekvések bemutatásán túl felvázolják a megoldási lehetőséget, az adaptálható innovációkat és a kistérségi szereplők által akár meg is tekinthető, tapasztalatcsere céljából felkereshető hazai jó példákat.

A kistérség fejlesztési teljesítményeinek, példamutató személyiségei életútjának dokumentálása és kiadványba szerkesztése még folyamatban van.

LHH Nyári Egyetem Irotán

2010. augusztus 24-27. között Dr. G. Fekete Éva szakmai vezetésével Irotán rendeztük meg a leghátrányosabb helyzetű térségek társadalmi és gazdasági helyzetével, fejlesztési sajátosságaival foglalkozó LHH Nyári Egyetemet. A nyári egyetem „A felsőoktatás és a kistérségek partnerségi programja – Miskolci Egyetem és a Szikszói kistérség” közötti együttműködés keretében került megrendezésre. A nyitó konfuciusi gondolat a nyári egyetem szlogenje is lehetne, amelyet Dr. Nyitrai Ákos előadásában hallhattunk Irotán és az LHH kistérségben élőkre teljes mértékben igaz is.

A projekt előzménye hogy, 2009. őszén elindult a leghátrányosabb helyzetű kistérségekben az LHH fejlesztési programhoz kapcsolódva Magyarország 4 felsőoktatási intézményével együttműködve, a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség kísérleti programja. A Magyar Idegenforgalmi és Területfejlesztési Egyesület által koordinált program megvalósításába Dr. G. Fekete Éva szakmai vezetésével bekapcsolódott a Miskolci Egyetem Világ-és Regionális Gazdaságtan Intézete és az Észak-magyarországi Regionális Kutatásokért Alapítvány (ÉMORKA) is. A program célja a leghátrányosabb helyzetű térségek és a felsőoktatási - kutatási intézmények közötti munkakapcsolat kialakítása. A nyári egyetem ennek egy kötetlenebb, ugyanakkor szakmailag nagyon tartalmas formája.

A nyári egyetemen mintegy 15 állandó hallgató vett részt, valamint a szakmai előadásokra közel ugyanennyi vendég érkezett. Ellátogattak a programra az NFÜ projektmenedzserei is, Takács Patrícia és Herczeg Béla. A hallgatók több tudományterületet képviseltek, voltak a résztvevők között geográfus hallgatók az ELTE-ről és a Miskolci Egyetemről, szociológus és közgazdász hallgatók a Miskolci Egyetemről.

Délelőttönként a Szikszói kistérség néhány települését jártát be a hallgatók, ahol az értékek feltárására törekedtek és a lakosokkal kötetlen beszélgetéseket folytattak, melynek eredményeit a záró estén közösen megbeszéltük és kitűztük célként egy fotókiállítás elkészítését.

A nyári egyetemen délutánonként szakmai előadásokat hallhattunk. Az első délután posztmodern vidékek, aprófalvak témakörben a program vezetője, Dr. G. Fekete Éva tartott előadást. Másnap helyi társadalom, közösségfejlesztés témakörben Dr. Böhm Antal professzor úr az MTA Politikatudományok Intézet munkatársa, Molnár Aranka a Közösségfejlesztők Egyesületétől és Dr. Nyitrai Ákos a Falufejlesztési Társaságtól beszélt a közösségfejlesztés, a szövetkezeti munka jelentőségéről. Böhm professzor úr a hallgatói motivációkról is beszélt a falukutatás kapcsán, valamint a helyi politikai és a helyi társadalmak jelentőségéről. Dr. Nyitrai Ákos előadásában hallhattuk a nyitó konfuciusi gondolatot, valamint a kaláka, a közösségben végzett munka sajátosságait, történetét. Szó volt még a centrum és periféria viszonyáról, a perifériális érzés megszüntetéséről, valamint a fenntartható tájról is, amelynek egy sajátos megoldása a bódvalenkei egyedi festésű roma házak. Molnár Aranka ismertette a közösségfejlesztés elméleti vonásait, miszerint a közösségfejlesztő szakember csak átmenetileg tartózkodik a településen és ugyanolyan fontos, ha nem fontosabb a településen élők akarata és cselekedete. Az adott település problémáit az ott élők ismerik a legjobban, ők tudják mi a jó

nekik, de ehhez megkapják a külső szakmai segítséget. Biztatni kell az ott élőket, hogy cselekedjenek, a problémákra nem egyedi, hanem közösségi megoldásokat kell találni. Késő este foglalkoztatás és romák témakörben G. Szendrák Dóra a RECIK Alapítvány szociálpolitikusa, Csabai Gyula Boldva község polgármestere és Káló Károly a Bhim Rao Egyesület vezetője beszéltek a térségben a foglalkoztatási helyzetről és speciálisan a romák helyzetéről. G. Szendrák Dóra ismertette, hogy az általános foglalkoztatás politikai elvekhez kell igazítani a hátrányos helyzetű célcsoportoknak szóló programokat. Beszült még a felzárkóztatás fontosságáról, a humán erőforrásba való investálásról. Megtudtuk, hogy manapság a munkanélküliség és a munkaerőhiány egyszerre van jelen. Csabai Gyula polgármester saját tapasztalatairól beszélt a közfoglalkoztatás terén. Boldva településén közel 30%-os a munkanélküliségi ráta, hasonlóan a térség többi településéhez. A településen nagy számban foglalkoztatnak közmunkásokat, akikkel hatékonyan tudnak együttműködni. Utolsó délután a helyi termékek és a turizmus témakörében Dr. Gyulai Iván ökológus tartott érdekes előadást az Ökológiai Intézet a Fenntartható Fejlődésért Alapítványtól. Előadásában beszélt a társadalmi jóllétről, a fenntarthatatlan gazdasági-társadalmi állapotról, a fenntarthatóság eléréséhez vezető útról. Nagyon sok érdekes és aktuális adatot is hozott, pl.: a 3 leggazdagabb ember vagyona megegyezik a legszegényebb 48 ország évi össztermékével. A fenntarthatósághoz kapcsolódó alternatív indikátorokról is kaptunk egy rövid áttekintést (HDI, HPI, Satisfaction of Life Index). Beszült még az értékekről, miszerint az értéktorzulás egyéb torzulást is okoz az egyén és a társadalom számára is. Az előadásának további részében a közgazdászok számára még érdekesebb kérdéssről beszélt, a pénzről, a negatív kamat működéséről és a gazdaságra gyakorolt hatásáról. Az este folyamán az „Értékek a Szikszói kistérségben” című közös beszélgetésen részt vett Dr. Juhász Imre homrogyi polgármester, aki meghallgatta a hallgatók tapasztalatait és eredményeit a délelőtti terepmunkákról és segített a szikszói kistérség sajátosságainak az értelmezésében. A szikszói kistérségben rejlő értékeket, helyi termékeket kutattuk fel, amelyhez településeket párosítottunk, így a bor és szőlőtermesztés Szikszóhoz, az idősök gondozása szintén Szikszóhoz, a fazekasság, az asztalos munka és a méztermesztés Homrogyhoz, a gyümölcsstermesztés Felsővadászhoz és Lakhoz, a turizmus Szanticskához, Kupához kapcsolódott. Ezek a települések és a bennük fellelhető értékek adják majd a tervezett fotókiállítás anyagát.

A nyári egyetem sikeres volt a hallgatói visszajelzések alapján is. A program következő fázisa a fotókiállítás lesz, amit az érintett településeken és a Miskolci Egyetemen tervezzük bemutatni.

Lipták Katalin

Az egyetemi alaptevékenységekbe is sikerült az LHH-problémakört és a szikszói kistérségben zajló folyamatokat, térségi sajátosságokat beépíteni. A három félév során összesen 8 kurzusban jelentek meg (hacsak egy-egy óra erejéig) az említett témakörök és adtak lehetőséget az LHH problémakör megértésére, a kistérség problémái iránti érzékenység kialakulására.

A „Területi politikák” tárgy keretében 12+11 db évfolyamdolgozat született. Az első félévben a területi hátrányok szikszói kistérségben való megjelenésének bemutatása, vagy a szikszói kistérség mentális térképének elkészítése, míg a másik félévben a szikszói kistérség térszerkezetének bemutatása, vagy a magyar területpolitika szikszói kistérségre gyakorolt hatásainak elemzése volt a feladat. Minden szemeszterben született a meglévő forrásokból mechanikusan összerakott, újat nem mondó munkákon túlmutató, önálló gondolatokat, következtetéseket is tartalmazó írások. A dolgozatok elkészítése lehetőséget adott a hallgatók számára a szikszói kistérség felfedezésére és társadalmi érzékenységük növelésére.

Befejeződött két és folyamatban van további két szakdolgozat készítése. A befejezett szakdolgozatok szerzői és témái a következők:

- Boholy-Nagy Zsuzsanna: *Alternatív jövedelemszerzési lehetőségek a Szikszói kistérségben*
- Margitics György: „Nem mondunk le senkiről” az LHH program kritikai elemzése különös tekintettel a Bodrogközi és az Abauj- Hegyaljai kistérségekre.

A kistérségi fejlesztés szereplőit három szakmai rendezvényre hívtuk. Ezeken lehetőségük volt a kutató szférával, a regionálisintézmények szakemberivel eszmét cserélni, első kézből információkhoz jutni.

Összességében az eddigi időszakban a problémák beazonosítása, megértése, az értékek és lehetőségek feltárása és a szakmai hálózatok építése terén sikerült előbbre lépni.

A folytatás lehetőségei és feltételei

A még lezáratlan feladat (fejlesztési teljesítményeket bemutató kiadvány összeállítása) mellett az erőforrásokra és hasznosítási lehetőségeikre rámutató felméréseinket témakörönkénti műhelymunkák szervezésével kívánjuk kiegészíteni. Ezek, valamint a hallgatói elméleti felkészülés és kutatómunka folytatása adhatnak lehetőséget az ősz folyamán megújult önkormányzatokkal és a szélesedő körben bevont civilekkel való személyesebb, a kistérségi fejlesztő kapacitásokat ténylegesen bővítő együttműködésre. Az együttműködés elmélyítését és a térségi szereplők motivációinak megerősítését, szemléletének formálódását, valamint a csapatszellem erősítését segítheti elő a tervezett „filmterápia” és a „látóutak” megszervezése. Az előbbi a helyiekkel a térségről, annak értékeiről, problémáiról és kitérési lehetőségeiről készített képes interjúkat jelenti. (A tapasztalatok szerint a kamera jelenléte növeli a motiváltságot és a témakörök mélyebb átgondolására serkent.) A „látóutak” a hasonló problémahalmazból valamilyen kiutat találók felkeresését, a tapasztalatok cseréjét célzó, a megszokott környezetből kiszakító és egymás jobb megismerésére is lehetőséget adó tanulmányút. Mindkét akció megvalósítása további források bevonását igényli.

Az erőforrások felmérésének eddigi eredményei felvetik a térségi bővítés lehetőségét és szükségességét. A bevont települések köre részint a kistérségen belülről, részint a Cserehát déli részének az edelényi kistérséghez tartozó településeivel bővíthető. Az utóbbi mellett szólnak a statisztikai – adminisztratív határokat átlépő gazdaságfejlesztés és a megszokott struktúrákból való kilépéstől várható pezsdülés szempontjai. A kistérségi társulás határain belül maradást pedig a közszolgáltatások ezen struktúráján belüli szerveződése, az igazgatási szemlélet indokolhatja. Az alternatívák térképes ábrázolásával újabb érv szólhat az adminisztratív térségátlépése mellett: a kirajzolódó „felszálló sas” alakzat a saját elmaradottságába beletörődött, az leépülést sorsszerűnek elfogadó helyi szereplők számára motivációs erőt hordoz magában.

Az egyetem alaptevékenységeihez való kapcsolódást erősíthetik a térség számára gyakorlat értékkel bíró szakdolgozati kiírások, valamint a kistérség intézményeinek vagy vállalkozásainak gyakorlati helyként való belépése. A hallgatói kutatócsoportban résztvevők terepismerete növelheti a gyakorlat során végzett munka hatékonyságát. Am ezzel együtt is számolni kell azzal, hogy a gyakorlathoz nem tekinthetők teljes értékű munkaerőnek és különösen az elmaradott térségben szükség van speciális képességekre és tapasztalatokra. Az ezzel rendelkező szakemberek azonban a térség számára megfizethetetlenek. A vállalati szférában Magyarországon is egyre erősödő társadalmi felelősségvállalás (CSR) jegyében viszont ezek a szakemberek elérhetőek lehetnek. Melléjük viszont asszisztensként jól jöhetnek a terepismerettel már rendelkező egyetemi gyakorlathoz.

A terepismeret növelésében, a térségről és az LHH-s problémakörrel kialakult tudásanyag szinten tartásában és a következő hallgatói generációk számára történő átörökítésében az LHH Nyári Egyetem folytatása játszhat meghatározó szerepet. A már megvalósult rendezvényhez hasonlóan a Nyári Egyetem az ország neves szakemberei, a térség meghatározó szereplői